

Tuiri Lyijynen

Erityisopettajan näkökulmia
soitonopettajan työhön

**Monenlaiset oppijat
koulussa ja musiikkiopistossa**

Soitonopettajilta
kysyttyä: Millaista on
erilaisuus/erityisyys
soiton opiskelussa?

- Keskittymisen ja tarkkaavaisuuden pulmat
- Rentouden ja joustavuuden saavuttamisen vaikeudet
- Heikko motoriikka ja koordinaation ongelmat
- Vaikeudet nuotinluvussa
- Hahmottamisen pulmat
- Harjoittelun tuloksettomuus
- Vuorovaikutuksen hankaluudet

Tutkimusta peruskoululaisten oppimisen haasteista

Peruskouluikäisillä (1-9lk) laaja-alaista erityisopetusta saaneilla oppilailla yleisimmät oppimisen haasteet liittyvät seuraaviin:

- lukemiseen ja kirjoittamiseen
- matematiikkaan
- motoriikkaan
- muistiin, visuaalisen tiedon käsittelyyn
- sosiaalisiin taitoihin
- itsesäätelyyn, oman toiminnan ohjaamiseen ja tarkkaavuuteen

Oppimisen pulmat - oppimisvaikeudet

- Monenlaisia ja **eriateisia** oppimiseen vaikuttavia **pysyväisluonteisia** pulmia
- Eivät riipu älykkyydestä, sairauksista tai vammoista
- Seuraavat mukana läpi elämän
- Perusta yleensä aivojen poikkeuksellisessa toiminnassa
- Vaikuttavat tiettyjen taitojen oppimiseen ja käyttöön – ei opi ”tavalliseen tapaan”
- Päällekkäisyys yleistä (esim. motorisen oppimisen vaikeudet – kielen kehityksen pulmat/tarkkaavuusongelmat/ ylivilkkaus)
- **Ympäristö** tärkeä tukija
- Musiikillinen lahjakkuus ei tarkoita ongelmattonta oppijuutta!

Tarkkaavuus ja keskittyminen

- Kykyä kiinnittää huomiota olennaiseen asiaan
- Kyky jättää muut ärsykkeet vähemmälle huomiolle
- Ehdoton edellytys oppimiselle

Oman toiminnan ohjaamisen kyky

- Kyky suunnitella, seurata, korjata ja arvioida omaa toimintaa
- Sisäinen puhe kehittyy vähitellen yhdessä aikuisen kanssa

Tarkkaavuuden haasteet

”se ei pysyny paikallaan laisinkaan”

Koulussa:

- Häiriöherkkyys
- Impulsiivisuus: tunteen hallinta, pettymyksen sieto, odottamisen vaikeus
- Motorinen levottomuus/ aliaktiivisuus
- Yksilöllisen ohjeistuksen tarve
- Vaikeus käyttää kieltä toiminnanohjauksen välineenä
- Huolimattomuusvirheet

Soittotunnilla:

- Jaksaa keskittyä vain pienen hetken
- Motorinen levottomuus
- Pettymyksen sieto
- Häiriöherkkyys
- Ohjeet menevät ohi
- Vaikeudet yhteissoitossa

Motoriikka ja koordinaatio

”jousi ja vasen käsi ei vaan mee yhteen”

- Vaikeus oppia uusia motorisia taitoja ja kontrolloida kehon asentoja, kömpelyys
- Vaikeuttavat esim. liikkeiden suunnittelua ja ajoitusta
- Karkea- tai hienomotoriikan alueilla tai molemmissa
- Tyypillistä, että esim. näön ja lihaksista ja nivelistä tulevan aistitiedon käytössä sekä yhteensovittamisessa on puutteita (pallo, liikkeen matkiminen)
- Soittamisessa oleellisen tärkeää, koulussa jää helposti muiden haasteiden varjoon

Lukivaikeudet

*”et se
nuottikuva ei
kertonu
mitään”*

- Puutteellinen **kyky käsitellä kielen äänteitä** (fonologinen prosessointi)
- Kuullun informaation käsittelyssä heikkoutta (puhe, muut nopeasti vaihtuvien äänielementtien piirteet)
- Lukusujuvuus, nuottien ja merkkien lukeminen
- Kuvien, numeroiden, värien, sävelten ym. **nopea nimeäminen** on hankalaa
- Taitojen automatisoitumisen heikkoutta - kapea työmuisti liittyy usein tähän
- Esiintyy usein matematiikan ja tarkkaavuuden pulmien kanssa

Hahmottamisen pulmat

*”et jatkuvasti
menee
työntöjousi ja
vetojousi
väärään
suuntaan”*

- Visuaalisen hahmottamisen vaikeudet
 - visuaalisen tiedon hahmottaminen (kirjat, nuotit, kartat..)
 - riviltä toiselle siirtyminen, laskettavien lukujen sijoittaminen allekkain
- Avaruudellisen hahmottamisen vaikeudet
 - suunta, koko, etäisyys, ulotteisuus, syvyys
 - liikunnassa (tasapaino, oman ja toisten liikkeen ennakointi), kädentaidoissa (rakentaminen mallin mukaan), geometriassa, mallin seuraamisessa

Työmuisti
”se oli
unohtanu
senkin mitä
mä olin
edellisellä
tunnilla
sanonu”

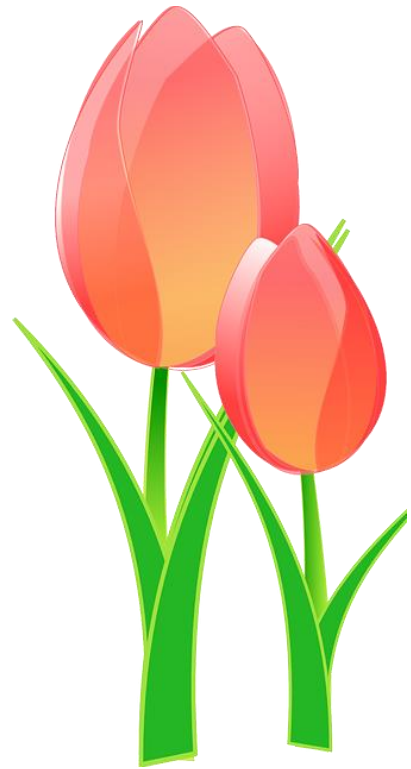
- Työmuistin kapeus on yhteydessä moniin oppimisen pulmiin
- Työmuisti säilyttää suorituksen aikana tarvittavat strategiat ja ohjeet (sisäisen puheen kehittyminen)
- Se, mihin tarkkaavuus ei ole kiinnittynyt, ei tallennu muistiin
- Vaikeus vastaanottaa moniosaisia ohjeita, kotiläksyt, luetun ymmärtäminen, taitojen automatisoituminen, looginen kerronta
- Muut vaikeudet ”syövät” työmuistikapasiteettia

Haasteiden vaikutukset

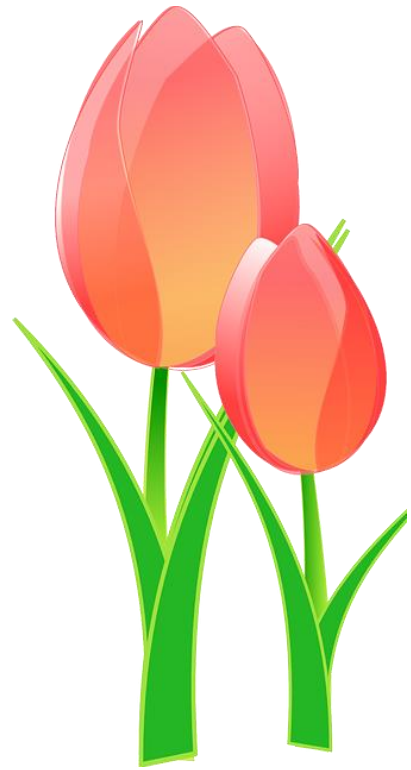
- **soittotuntien sisältö** erilainen
 - samaa yhä uudestaan, ehditään vähemmän, tylsät tunnit
- **soittotaidon kehitys** ja edistymisen hitaus
 - taidot eivät säily, soveltamisen vaikeus, taitotason vaihtelevuus
- **opettajan merkitys** tavanomaista tärkeämpi
 - jatkuva kertaamisen tarve, kotiharjoittelu ei tuo tulosta, opettajavetoisuus
- **oppilaan kokemus** itsestään
 - kuormittuneisuus, ei nauti, epävarmuus, vähemmän onnistumisia
- **yhteissoitto**vaikutukset
 - vertautuu toisiin, joutuu eroon ikäisistään, ”räätälöidyt ratkaisut”
- soitonopettajan kokemukset omasta osaamisestaan

”Hyvä opettaja”

Sopivan vaativa, etenee järjestelmällisesti, lämminhenkinen, aidosti kiinnostunut, innostunut, luo turvallisen ja myönteisen ilmapiirin, on oma itsensä, on herkkä lapsen tarpeille, läheinen aikuinen, asiantunteva, kannustava, kärsivällinen, näyttää esimerkkiä, keksii aina uusia juttuja, antaa vaihtoehtoja, luo tunnille hyvä hetkiä...

”Hyvä oppilas”

Motivoitunut, positiivinen, jaksaa olla paikallaan, ”tulee vastaan”, sitoutunut, jaksaa harjoitella sinnikkäästi, kehittyy, pitkäjänteinen, innostunut, vähitellen itsenäistyvä, seuraa esimerkkiä, nauttii soittamisesta, kuuntelee, arvioi omaa suoritustaan, asettaa itselleen tavoitteita...

”Haasteellinen oppilas”

”jaksaminen koostuu pienistä palasista, ei reagoi ohjeisiin vaan sählää koko ajan omiaan, on jäykkä ja kankea, väsyy, legatokaaret ei onnistu ollenkaan, soittaa taas vanhaa kappaletta kuin aloittelija, taidot eivät automatisoidu, kieltäytyy soittamasta, koko ajan hartiat jumissa, nuoteissa on aivan liikaa informaatiota, tiuskii, ei halua esiintyä, on hyvin levoton, menee täysin tilttiin kun näkee triolin...”

Tuottaa
opettajan, joka

”ei osaa toimia oikein, hapuilee tunneilla, punainen lanka on hukassa, on kyllästynyt ja turhautunut, juonittelee, tuntee epäonnistuneensa ammatillisesti, hillitsee itsensä, lirkuttelee, ei voi olla spontaanisti oma itsensä, pedagoginen suunta on kateissa, on jonglööri, pelkää seuraavaa tuntia, on viihdyttävä kerhotäti, on kädetön, rakentaa oppilaan osaamista hiekalle...”

Vahvuudet tärkeitä

= **tarvitsee tukea/harjoitusta** jollakin/joillakin oppimisen osa-alueella

= **on myös vahvuuksia**

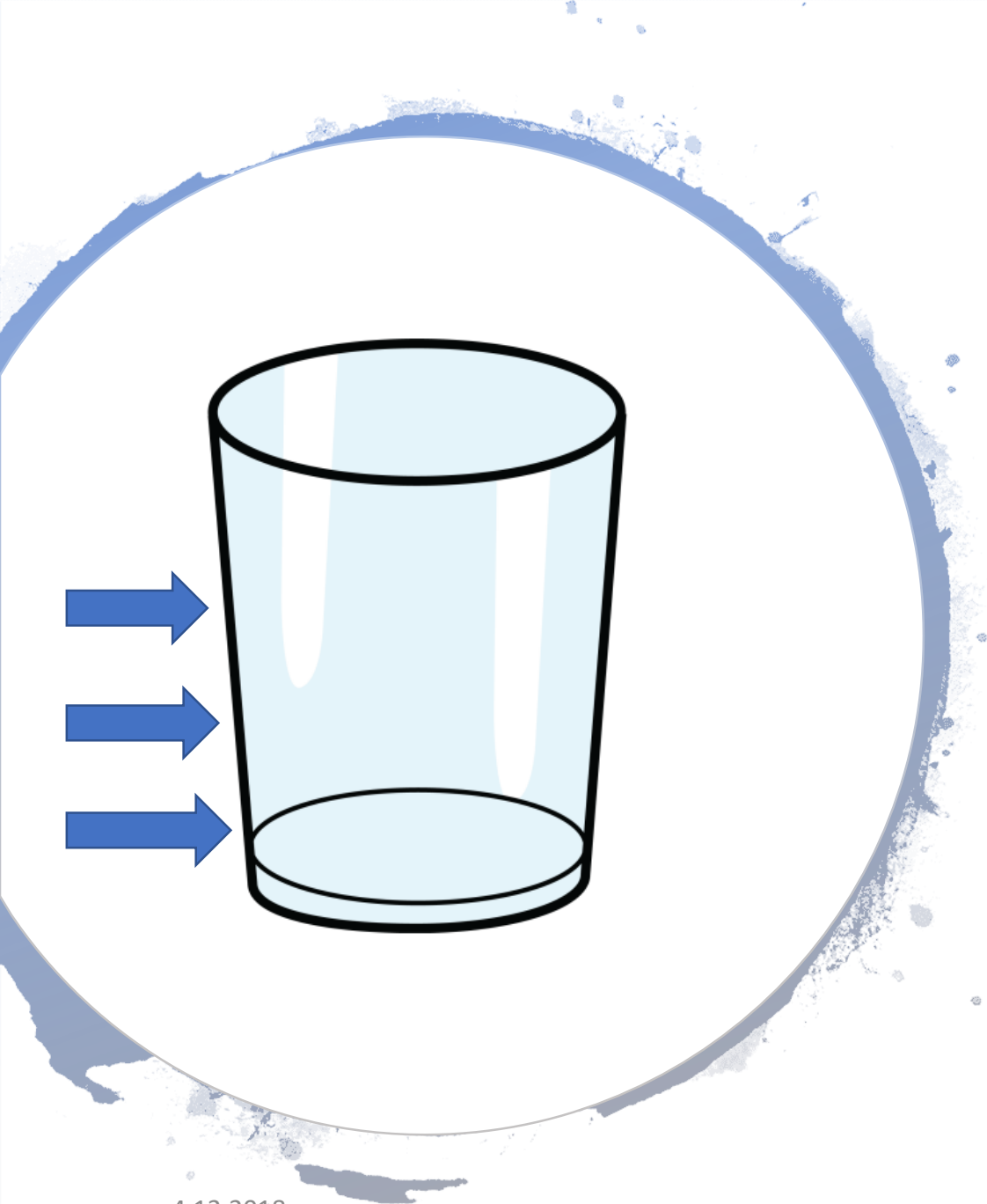
Oppilaan systemaattinen havainnointi tärkeää!

Vahvuus	Tarvitsee harjoitusta	Mitä tehdään?
"yrittää sinnikkäästi tunnilla"	"venytykset tosi vaikeita"	Tehdään venytysjumppaa erikseen joka tunnilla, kotona ei venytyskappaleita vielä
"kuulee tarkasti"	"keskittyminen harjoituksen tekemiseen"	"laitan hälytyksen kahden minuutin päähän"
"on kyllä oppinut yhdistämään jousen ja vas. käden sormet"	"nuoteista soittaminen tosi hankalaa", hermostuu kun on niin vaikeaa	Harjoitellaan näppäillen nuottikortteja joka tunnilla, myös omat kortit kotiin

Oppimisen
haasteet haastavat
(koulussa ja
musiikkiopistossa)

- Opettajan ammatillisen osaamisen
 - käsitys omasta osaamisesta, tiedot ja taidot, yhteistyö kodin kanssa
- Yhteisön vakiintuneet toimintamallit
 - tavoitteet, arviointi, räätälöinti
 - yhteistyön
- Organisaation
 - opettajan tukeminen, koulutustarve
 - uusien rakenteiden luominen (OPS)
 - visio: ovatko kaikki osallisia/tervetulleita?

Lapsen ja nuoren hyvinvoinnin suojatekijöitä

- Sisäiset suojatekijät
 - Itsensä arvostaminen ja hyväksyminen
 - Hyväksytyksi tulemisen tunne
 - Yhteyden kokemisen tunne
 - Sinnikkyys
 - Onnistumisen tunteet
 - Omien vahvuuksien ja voimavarojen löytäminen
- Ulkoiset suojatekijät
 - Aikuisten aika, läsnäolo, välittäminen ja tuki
 - Koulunkäynti
 - Harrastukset
 - Kuulluksi tuleminen

Hyödyllisiä lähteitä

- oppimisvaikeus.fi –sivusto
- www.nmi.fi/fi/oppimisvaikeudet
- <http://www.erilaistenoppijoidenliitto.fi>
- Aro, Aro, Koponen & Viholainen (2012). Oppimisvaikeudet. Teoksessa M. Jahnukainen (toim.) Lasten erityishuolto ja –opetus Suomessa (s. 299-331). Vastapaino
- Pianonsoitonopettaja Johanna Hasun Pro gradu- tutkielma ja väitöstutkimus koskien oppimisvaikeuksia pianonsoitonopiskelussa
- Tuiri Lyijynen (2014) ”Soitonopettaja kohtaa erilaisen oppijan – kokemuksia asiantuntijuudesta”. Pro gradu –tutkielma. Hgin yliopisto
- Oglethorpe, S. (2002). Instrumental music for dyslexics. A teaching handbook. (2nd ed.) London: Whurr.

Kiitos!

- Tuiri Lyijynen
- KM
- MuM
- erityisopettaja
- sellonsoiton opettaja
- tuiiri.lyijynen@eduvantaa.fi